ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 17ης Δεκεμβρίου 2009*

Στην υπόθεση C-197/09 RX-II,

με αντικείμενο την επανεξέταση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (αναιρετικό τμήμα) της 6ης Μαΐου 2009, Τ-12/08 P, M κατά ΕΜΕΑ, η οποία εκδόθηκε στο πλαίσιο της δίκης

M

κατά

Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (ΕΜΕΑ),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, πρόεδρο τμήματος, E. Juhász, Γ. Αρέστη, T. von Danwitz (εισηγητή) και D. Šváby, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

γενικός εισαγγελέας: J. Mazák
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο Μ, εκπροσωπούμενος από τους S. Orlandi, J.-N. Louis και E. Marchal, avocats,

— ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Φαρμάκων (ΕΜΕΑ), εκπροσωπούμενος από τον V. Salvatore και την N. Rampal Olmedo,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον G. Aiello, avvocato dello Stato,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την M. Dowgielewicza,

— το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εκπροσωπούμενο από τον E. Perillo, την M. Gómez-Leal και τον L. Visaggio,

— το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, εκπροσωπούμενο από τη C. Fekete και τον M. Bauer,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους J. Currall και D. Martin,

έχοντας υπόψη το άρθρο 225, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ,

έχοντας υπόψη τα άρθρα 62α και 62β του Οργανισμού του Δικαστηρίου,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η παρούσα δίκη έχει ως αντικείμενο την επανεξέταση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (αναιρετικό τμήμα) της 6ης Μαΐου 2009, Τ-12/08 P, Μ κατά ΕΜΕΑ (στο εξής: απόφαση της 6ης Μαΐου 2009), με την οποία το Πρωτοδικείο, αφενός, αναίρεσε τη διάταξη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (πρώτο τμήμα) της 19ης Οκτωβρίου 2007, F-23/07, Μ κατά ΕΜΕΑ (μη δημοσιευθείσα ακόμη στη Συλλογή Υπ.Υπ.), και ακύρωσε την απόφαση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (ΕΜΕΑ) της 25ης Οκτωβρίου 2006, με την οποία απορρίφθηκε η από 8 Αυγούστου 2006 αίτηση του Μ περί συγκλήσεως της επιτροπής αναπηρίας προκειμένου να εξετάσει την περίπτωσή του (στο εξής: απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2006), και, αφετέρου, υποχρέωσε τον ΕΜΕΑ να καταβάλει στον προσφεύγοντα χρηματική ικανοποίηση ύψους 3 000 ευρώ.

2 Η επανεξέταση αφορά το ζήτημα αν η απόφαση της 6ης Μαΐου 2009 θίγει την ενότητα ή τη συνοχή του κοινοτικού δικαίου κατά το μέτρο που το Πρωτοδικείο, δικάζοντας κατ' αναίρεση, ερμήνευσε την κατά τα άρθρα 61 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και 13, παράγραφος 1, του παραρτήματος του οργανισμού αυτού έννοια της «ώριμης προς εκδίκαση διαφοράς» κατά τρόπο που του επέτρεψε να αποφανθεί το ίδιο οριστικά επί της ουσίας, παρά το γεγονός ότι η αίτηση αναιρέσεως της οποίας επελήφθη αφορούσε την εξέταση της μεταχειρίσεως την οποία επιφύλαξε το πρωτοβάθμιο δικαστήριο σε ένσταση απαραδέκτου και ότι, ως προς την πτυχή της διαφοράς επί της οποίας το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε οριστικά επί της ουσίας, ουδεμία κατ' αντιμωλία συζήτηση είχε διεξαχθεί ενώπιόν του αλλ' ούτε ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως πρωτοβάθμιου δικαστηρίου.

Το νομικό πλαίσιο

3 Το άρθρο 61, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου ορίζει:

«Εάν η αναίρεση κριθεί βάσιμη, το Δικαστήριο αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί είτε το ίδιο να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, εφόσον είναι ώριμη προς εκδίκαση, είτε να την αναπέμψει στο Γενικό Δικαστήριο για να την κρίνει.»

4 Το άρθρο 13, παράγραφος 1, του παραρτήματος του ιδίου Οργανισμού προβλέπει:

«Εάν η αναίρεση κριθεί βάσιμη, το Πρωτοδικείο αναιρεί την απόφαση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης και αποφαίνεται το ίδιο επί της διαφοράς. Παραπέμπει την υπόθεση ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης όταν η διαφορά δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση.»

Το ιστορικό της διαφοράς

5 Όπως προκύπτει από την απόφαση της 6ης Μαΐου 2009, ο Μ, έκτακτος υπάλληλος ο οποίος ανέλαβε υπηρεσία στον ΕΜΕΑ τον Οκτώβριο 1996, έπεσε θύμα εργατικού ατυχήματος τον Μάρτιο του 2005 και έκτοτε τελεί σε αναρρωτική άδεια. Λόγω μη ανανεώσεώς της, η σύμβασή του με τον ΕΜΕΑ έληξε στις 15 Οκτωβρίου 2006.

6 Στις 17 Φεβρουαρίου 2006, ο Μ υπέβαλε αίτηση περί συγκλήσεως επιτροπής αναπηρίας την οποία απέρριψε ο ΕΜΕΑ με έγγραφο της 31ης Μαρτίου 2006. Στις 3 Ιουλίου 2006, ο Μ υπέβαλε ένσταση κατά της ανωτέρω αρνήσεως η οποία απερρίφθη με την απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2006.

7 Κατά το μεσοδιάστημα, ο Μ υπέβαλε εκ νέου στις 8 Αυγούστου 2006 αίτηση περί συγκλήσεως επιτροπής αναπηρίας, επισυνάπτοντας ιατρική γνωμάτευση του ιατρού W.

8 Με επιστολή της 21ης Νοεμβρίου 2006, ο Μ κάλεσε τον ΕΜΕΑ να διευκρινίσει αν η επιβεβαιωτική της αποφάσεως περί μη συγκλήσεως επιτροπής αναπηρίας απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2006 ισοδυναμούσε με απόρριψη της αιτήσεως της 8ης Αυγούστου 2006.

9 Με έγγραφο της 29ης Νοεμβρίου 2006, ο ΕΜΕΑ γνωστοποίησε στον Μ ότι, με την από 25 Οκτωβρίου 2006 απόφασή του, είχε εκτιμήσει δεόντως ότι η αίτηση της 8ης Αυγούστου 2006 δεν μπορούσε να εκληφθεί ως νέα αίτηση κατά το άρθρο 59, παράγραφος 4, του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οπότε και έπρεπε να απορριφθεί για τους ίδιους με τους εκτεθέντες στην εν λόγω απόφαση λόγους.

10 Με επιστολή της 25ης Ιανουαρίου 2007, ο Μ υπέβαλε ένσταση αιτούμενος την ανάκληση της αποφάσεως της 25ης Οκτωβρίου 2006 καθόσον απερρίφθη η αίτησή του της 8ης Αυγούστου 2006. Μάλιστα την επομένη, απηύθυνε στον ΕΜΕΑ αίτημα περί καταβολής αποζημιώσεως για τις υλικές ζημίες που υπέστη και επιδικάσεως χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω ηθικής βλάβης.

11 Με έγγραφο της 3ης Ιανουαρίου 2007, ο ΕΜΕΑ απέρριψε την ένσταση και το σχετικό αίτημα.

12 Ο Μ άσκησε στις 19 Μαρτίου 2007 ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης προσφυγή αιτούμενος, αφενός, την ακύρωση της αποφάσεως της 25ης Οκτωβρίου 2006 και, αφετέρου, την καταδίκη του ΕΜΕΑ στην καταβολή ποσού ύψους 100 000 ευρώ ως αποζημιώσεως λόγω υπηρεσιακών πταισμάτων.

13 Με χωριστό δικόγραφο, ο ΕΜΕΑ προέβαλε ένσταση απαραδέκτου της προσφυγής δυνάμει του άρθρου 114, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, ο οποίος ίσχυσε mutatis mutandis και για το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 4, της αποφάσεως 2004/752/ΕΚ, Ευρατόμ του Συμβουλίου, της 2ας Νοεμβρίου 2004, για την ίδρυση Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ L 333, σ. 7), μέχρι την έναρξη ισχύος του Κανονισμού Διαδικασίας του τελευταίου, ήτοι μέχρι την 1η Νοεμβρίου 2007.

14 Με την προπαρατεθείσα διάταξη Μ κατά ΕΜΕΑ, η οποία εκδόθηκε κατ' εφαρμογήν του ιδίου άρθρου 114, το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης απέρριψε την προσφυγή ως απαράδεκτη στο σύνολό της, χωρίς να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και χωρίς να έχει συνεξετάσει την ένσταση απαραδέκτου με την ουσία της υποθέσεως.

15 Όσον αφορά τα αιτήματα περί ακυρώσεως της αποφάσεως της 25ης Οκτωβρίου 2006, καθόσον με την απόφαση αυτή απερρίφθη η από 8 Αυγούστου 2006 αίτηση του Μ, το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης έκρινε ότι τα αιτήματα ήσαν απαράδεκτα με το αιτιολογικό ότι η επίδικη απόφαση έπρεπε να ερμηνευθεί ως αμιγώς επιβεβαιωτική της αποφάσεως που περιελάμβανε το έγγραφο του ΕΜΕΑ της 31ης Μαρτίου 2006 και ότι με τη διάταξη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της 20ής Απριλίου 2007, F-13/07,

L κατά ΕΜΕΑ (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή Υπ.Υπ.), είχαν απορριφθεί ως απαράδεκτα, λόγω εκπρόθεσμης υποβολής της διοικητικής ενστάσεως, τα στρεφόμενα κατά της επίδικης αποφάσεως αιτήματα.

16 Τα αιτήματα περί αποζημιώσεως απορρίφθηκαν επίσης ως απαράδεκτα λόγω, ιδίως, του υφιστάμενου στενού δεσμού μεταξύ αυτών και των αιτημάτων περί ακυρώσεως τα οποία είχαν αποτελέσει αντικείμενο προηγούμενης εξετάσεως.

Η ενώπιον του Πρωτοδικείου άσκηση αναιρέσεως και η απόφαση της 6ης Μαΐου 2009

17 Με την αναίρεση που άσκησε κατά της ανωτέρω διατάξεως Μ κατά ΕΜΕΑ, ο Μ ζήτησε από το Πρωτοδικείο όχι μόνο να αναιρέσει την ανωτέρω διάταξη, αλλά και να αποφανθεί επί της ουσίας της διαφοράς. Ο ΕΜΕΑ ζήτησε την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως ως προδήλως αβάσιμης, περιοριζόμενος να προβάλει επιχειρήματα μόνο ως προς το απαράδεκτο της προσφυγής του Μ.

18 Αφού έκανε δεκτό το αίτημα του Μ να αγορεύσει κατά την προφορική διαδικασία, το Πρωτοδικείο αναίρεσε, με την απόφαση της 6ης Μαΐου 2009, την προπαρατεθείσα διάταξη Μ κατά ΕΜΕΑ, εκτιμώντας ότι η διάταξη αυτή εβαρύνετο με πλάνη περί το δίκαιο καθόσον τα αιτήματα του Μ περί ακυρώσεως και περί καταβολής αποζημιώσεως είχαν κριθεί απαράδεκτα.

19 Εκτιμώντας ότι η υπόθεση ήταν ώριμη προς εκδίκαση κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, του παραρτήματος του Οργανισμού του Δικαστηρίου, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε ακολούθως το ίδιο επί της διαφοράς. Έκρινε τα περί ακυρώσεως αιτήματα παραδεκτά και βάσιμα και ακύρωσε την απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2006. Έκρινε περαιτέρω παραδεκτά τα αιτήματα του Μ περί αποζημιώσεως και υποχρέωσε τον ΕΜΕΑ να του καταβάλει, ως χρηματική ικανοποίηση λόγω της ηθικής βλάβης την οποία αυτός είχε υποστεί, ποσόν ύψους 3 000 ευρώ.

20 Συναφώς, το Πρωτοδικείο υπογράμμισε, στη σκέψη 100 της αποφάσεως της 6ης Μαΐου 2009, ότι, με την ασκηθείσα ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης προσφυγή του, ο Μ ισχυρίστηκε ότι, εμμένοντας στην άρνησή του να κινήσει τη διαδικασία κηρύξεως αναπηρίας, ο ΕΜΕΑ τον περιήγαγε σε κατάσταση άγχους και αβεβαιότητας. Στη σκέψη 104 της ιδίας αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι στην προκειμένη περίπτωση ο Μ υπέστη ηθική βλάβη μη δυνάμενη να αποκατασταθεί πλήρως με την ακύρωση της αποφάσεως της 25ης Οκτωβρίου 2006.

Η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία

21 Κατόπιν προτάσεως της πρώτης γενικής εισαγγελέα περί επανεξετάσεως της αποφάσεως της 6ης Μαΐου 2009, το προβλεπόμενο από το άρθρο 123β του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου ειδικό τμήμα έκρινε, με απόφαση της 24ης Ιουνίου 2009 (C-197/09 RX, βλέπε C-197/09 RX-II, Συλλογή 2009, σ. I-12033, στο εξής: απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Ιουνίου 2009), ότι επιβάλλεται η επανεξέταση της ανωτέρω αποφάσεως, η δε επανεξέταση αυτή αφορά το ζήτημα αν η απόφαση της 6ης Μαΐου 2009 θίγει την ενότητα ή τη συνοχή του κοινοτικού δικαίου κατά το μέτρο που το Πρωτοδικείο, δικάζοντας κατ' αναίρεση, ερμήνευσε την κατά τα άρθρα 61 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και 13, παράγραφος 1, του παραρτήματος του Οργανισμού αυτού έννοια της «ώριμης προς εκδίκαση διαφοράς» κατά τρόπο που του επέτρεψε να αποφανθεί το ίδιο οριστικά επί της ουσίας, παρά το γεγονός ότι η αίτηση αναιρέσεως της οποίας επελήφθη αφορούσε την εξέταση της μεταχειρίσεως την οποία επεφύλαξε το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο σε ένσταση απαραδέκτου και ότι, ως προς την πτυχή της διαφοράς επί της ουσίας, ουδεμία κατ' αντιμωλία συζήτηση είχε διεξαχθεί ενώπιόν του αλλ' ούτε ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως πρωτοβάθμιου δικαστηρίου.

22 Συγκεκριμένα, το Πρωτοδικείο έκανε επί της ουσίας εν μέρει δεκτό το αίτημα του Μ για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, τη στιγμή κατά την οποία, αφενός, το ανακύψαν ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης παρεμπίπτον ζήτημα δεν επέτρεψε την επί της ουσίας έγγραφη ή προφορική κατ' αντιμωλία συζήτηση ενώπιον αυτού και, αφετέρου, δεν συνάγεται ότι παρόμοια συζήτηση διεξήχθη ενώπιον του Πρωτοδικείου. Έτσι, υφίσταται σοβαρός κίνδυνος να θιγεί η ενότητα ή η συνοχή του κοινοτικού δικαίου καθόσον με την απόφαση της 6ης Μαΐου 2009 κρίθηκε επί της ουσίας το αίτημα του Μ για χρηματική ικανοποίηση λόγω της φερόμενης ηθικής βλάβης.

23 Ως προς το αντικείμενο της επανεξετάσεως, με την απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Ιουνίου 2009 εντοπίστηκαν τρία συγκεκριμένα ζητήματα προς εξέταση. Το πρώτο ζήτημα συνίσταται στην εξέταση του τι πρέπει να εννοείται ως «ώριμη διαφορά προς εκδίκαση», κατά τα άρθρα 61 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και 13, παράγραφος 1, του παραρτήματος αυτού, σε περίπτωση κατά την οποία, ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, εν προκειμένω του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης, ο καθού διάδικος ζήτησε από το δικαστήριο αυτό να αποφανθεί επί ενστάσεως απαραδέκτου χωρίς συζήτηση επί της ουσίας, το δε αναιρετικό δικαστήριο, εν προκειμένω το Πρωτοδικείο, αναίρεσε τη διάταξη του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου το οποίο έκανε δεκτή την επίδικη ένσταση απαραδέκτου.

24 Το δεύτερο ζήτημα συνίσταται στην εξέταση του αν συνιστά ή μη αθέτηση των συνδεομένων με το δικαίωμα για δίκαιη δίκη επιταγών, ειδικότερα δε εκείνης που αφορά τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας, το γεγονός ότι, μετά την αναίρεση της επίμαχης διατάξεως και αφού έκρινε παραδεκτή την προσφυγή, ιδίως τα αιτήματα περί καταβολής αποζημιώσεως που αποτελούν το υπόβαθρό της, το αναιρετικό δικαστήριο, εν προκειμένω το Πρωτοδικείο, αποφάνθηκε επί της ουσίας αιτήματος για χρηματική ικανοποίηση λόγω της φερόμενης ηθικής βλάβης του προσφεύγοντος, τη στιγμή κατά την οποία ουδεμία έγγραφη ή προφορική κατ' αντιμωλία συζήτηση είχε διεξαχθεί συναφώς ενώπιον του πρωτοδίκως δικάσαντος δικαστηρίου, εν προκειμένω του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης, και δεν προκύπτει ότι διεξήχθη τέτοια συζήτηση ενώπιον του κατ' αναίρεση δικάσαντος δικαστηρίου.

25 Αν διαπιστωθεί ότι η απόφαση της 6ης Μαΐου 2009 αντιβαίνει προς τα άρθρα 61 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και 13, παράγραφος 1, του παραρτήματος αυτού και/ή προσβάλλει τις συνδεόμενες με το δικαίωμα για δίκαια δίκη επιταγές, ειδικότερα εκείνη που αφορά το σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας, επιβάλλεται η εξέταση του ζητήματος αν, και ενδεχομένως σε ποιο βαθμό, η εν λόγω απόφαση θίγει την ενότητα ή τη συνοχή του κοινοτικού δικαίου.

Επί των ζητημάτων τα οποία αποτελούν αντικείμενο της επανεξετάσεως

26 Προκαταρκτικώς, υπογραμμίζεται ότι, όπως προκύπτει από την απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Ιουνίου 2009, ιδίως δε από τις σκέψεις 17 και 20 αυτής, η επανεξέταση αφορά αποκλειστικά την υποχρέωση του ΕΜΕΑ να καταβάλει χρηματική ικανοποίηση ύψους 3 000 ευρώ στον προσφεύγοντα προς αποκατάσταση της φερόμενης ηθικής βλάβης. Αντιθέτως, δεν αποτελούν αντικείμενο της παρούσας

δίκης η ακύρωση της αποφάσεως της 25ης Οκτωβρίου 2006 και η απόρριψη της προσφυγής κατά τα λοιπά. Η συγκεκριμένη διαδικασία επανεξετάσεως συνιστά διαδικασία αντικειμενικού ελέγχου η οποία εξακολουθεί να είναι άσχετη προς οποιαδήποτε πρωτοβουλία των διαδίκων.

27 Με τις γραπτές παρατηρήσεις του που υπέβαλε ενώπιον του Δικαστηρίου, ο Μ ισχυρίστηκε ότι το Πρωτοδικείο εφήρμοσε ορθά την έννοια της «ώριμης προς εκδίκαση διαφοράς» και ούτε έθιξε την ενότητα ή τη συνοχή του κοινοτικού δικαίου ούτε προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνας και την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως. Αντιθέτως, όλοι οι λοιποί ενδιαφερόμενοι που υπέβαλαν παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου, πρότειναν, κατ' ουσίαν, να δοθεί καταφατική απάντηση στο κεφαλαιώδες ζήτημα που θέτει η απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Ιουνίου 2009.

Επί της εννοίας «ώριμη προς εκδίκαση διαφορά»

28 Επιβάλλεται η εξέταση του ζητήματος αν και κατά πόσον η διαφορά είναι ώριμη προς εκδίκαση από το κρίνον κατ' αναίρεση δικαστήριο στην περίπτωση που το δικάσαν πρωτοδίκως δικαστήριο είχε δεχθεί την ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε ο καθού διάδικος, χωρίς να εξετάσει την υπόθεση επί της ουσίας, η δε υποβληθείσα κατά της ανωτέρω αποφάσεως αίτηση αναιρέσεως παρίσταται βάσιμη.

29 Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, κατ' αρχήν, μια διαφορά δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση οσάκις το Πρωτοδικείο, ενώπιον του οποίου ασκήθηκε προσφυγή, την απέρριψε ως απαράδεκτη δεχόμενο ένσταση απαραδέκτου, χωρίς να τη συνεκδικάσει με την ουσία (βλ. αποφάσεις της 16ης Ιουνίου 1994, C-39/93 P, SFEI κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I-2681, σκέψη 38, της 10ης Ιανουαρίου 2002, C-480/99 P, Plant κ.λπ. κατά Επιτροπής και South Wales Small Mines, Συλλογή 2002, σ. I-265, σκέψη 57, της 15ης Μαΐου 2003, C-193/01 P, Πιτσιόρλας κατά Συμβουλίου και ΕΚΤ, Συλλογή 2003, σ. I-4837, σκέψη 32, της 18ης Ιανουαρίου 2007, C-229/05 P, PKK και KNK κατά Συμβουλίου, Συλλογή 2007, σ. I-439, σκέψεις 91 και 123, της 17ης Ιουλίου 2008, C-521/06 P, Αθηναϊκή Τεχνική κατά Επιτροπής, Συλλογή 2008, σ. I-5829, σκέψη 66, και της 9ης Ιουλίου 2009, C-319/07 P, 3F κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-5963, σκέψη 98).

30 Πάντως, είναι δυνατή, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, η απόφανση επί της ουσίας μιας προσφυγής μολονότι η πρωτόδικη διαδικασία περιορίστηκε σε ένσταση απαραδέκτου την οποία το Πρωτοδικείο έκανε δεκτή. Τούτο συμβαίνει οσάκις, αφενός, η ακύρωση της αποφάσεως ή της διατάξεως κατά της οποίας ασκήθηκε η αναίρεση επάγεται κατ' ανάγκη ως ένα βαθμό απόφανση επί της ουσίας της οικείας προσφυγής (βλ., συναφώς, απόφαση της 25ης Μαΐου 2000, C-359/98 P, Ca' Pasta κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-3977, σκέψεις 32 έως 36 και 39), ή, αφετέρου, η εξέταση της ουσίας της προσφυγής ακυρώσεως εδράζεται σε ανταλλαγείσα μεταξύ των διαδίκων στο πλαίσιο της αναιρέσεως επιχειρηματολογία κατόπιν κρίσεως του πρωτοδίκως δικάσαντος δικαστή (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 11ης Ιανουαρίου 2001, C-389/98 P, Gevaert κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. I-65, σκέψεις 27 έως 30, 34, 35 και 52 έως 58, καθώς και C-459/98 P, Martínez del Peral Cagigal κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. I-135, σκέψεις 29, 34 και 48 έως 54).

31 Εν προκειμένω, δεν συνέτρεχαν τέτοιες ειδικές περιστάσεις επιτρέπουσες στο Πρωτοδικείο να αποφανθεί το ίδιο επί της ουσίας της προσφυγής, αντικείμενο της οποίας ήταν η χρηματική ικανοποίηση προς αποκατάσταση της φερόμενης ηθικής βλάβης.

32 Πρώτον, το δικαίωμα επιδικάσεως χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω φερόμενης ηθικής βλάβης δεν είναι ευθεία απόρροια της ελλείψεως νομιμότητας της αναιρεσιβαλλόμενης διατάξεως, ούτε καν της ελλείψεως νομιμότητας της επίδικης πράξεως. Πράγματι, αφενός, τα στοιχεία επί των οποίων στηρίζεται η εξέταση του βασίμου των αιτημάτων περί καταβολής αποζημιώσεως δεν είναι κατ' ουσίαν ταυτόσημα με εκείνα επί των οποίων στηρίζεται η εξέταση της συνδρομής πλάνης περί το δίκαιο βαρύνουσας την προπαρατεθείσα διάταξη Μ κατά ΕΜΕΑ και περί του παραδεκτού της προσφυγής και, αφετέρου, όπως υπενθύμισε το Πρωτοδικείο στη σκέψη 103 της αποφάσεως της 6ης Μαΐου 2009, η ακύρωση της εν λόγω πράξεως μπορεί να συνιστά αφ' εαυτής την ενδεδειγμένη ικανοποίηση της ηθικής βλάβης.

33 Δεύτερον, το βάσιμο των αιτημάτων περί καταβολής αποζημιώσεως ούτε συζητήθηκε κατά τη διάρκεια της ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης διαδικασίας ούτε εκτιμήθηκε από αυτό με την προπαρατεθείσα διάταξη Μ κατά ΕΜΕΑ, δοθέντος ότι το ίδιο αποφάνθηκε αποκλειστικά επί της ενστάσεως απαραδέκτου.

34 Επομένως, αποφαινόμενο επί του αιτήματος περί χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω της φερόμενης ηθικής βλάβης του Μ, το Πρωτοδικείο απέκλινε από τη νομολογία του Δικαστηρίου αναφορικά με τις προϋποθέσεις που πρέπει κατ' ανάγκη να πληρούνται ώστε μια διαφορά να μπορεί να κριθεί ως ώριμη προς εκδίκαση, κατά την έννοια του άρθρου 61 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, οσάκις, ενώπιον του πρωτοδίκως αποφανθέντος δικαστηρίου, ο καθού διάδικος ζήτησε από το δικαστήριο αυτό να αποφανθεί επί ενστάσεως απαραδέκτου χωρίς να υπεισέλθει στην ουσία της διαφοράς, το δε οικείο δικαστήριο έκανε δεκτή την εν λόγω ένσταση απαραδέκτου.

35 Ασφαλώς, το άρθρο 13, παράγραφος 1, του παραρτήματος του Οργανισμού του Δικαστηρίου, το οποίο αφορά την απόφαση του Πρωτοδικείου σε περίπτωση αναιρέσεως που κρίνεται βάσιμη, δεν διατυπώνεται κατ' απολύτως ταυτόσημο τρόπο με το άρθρο 61, πρώτο εδάφιο, του ως άνω Οργανισμού, το οποίο αφορά το Δικαστήριο. Πάντως, όσον αφορά δικονομική κατάσταση όπως η επίδικη εν προκειμένω, η έννοια της «ώριμης προς εκδίκαση διαφοράς» πρέπει να ερμηνευθεί κατά πανομοιότυπο τρόπο για την εφαρμογή αμφοτέρων των διατάξεων, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι, σε αντίθεση προς το προπαρατεθέν άρθρο 13, παράγραφος 1, το εν λόγω άρθρο 61 αναγνωρίζει στο Δικαστήριο περιθώριο εκτιμήσεως σε περίπτωση ώριμης προς εκδίκαση διαφοράς, επιτρέποντάς του να την αναπέμψει στο πρωτοδίκως δικάσαν δικαστήριο.

36 Πράγματι, όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, σε περίπτωση παρεμφερή με την παρούσα, όπου αποδεικνύεται ότι το πρωτοδίκως δικάσαν δικαστήριο απέρριψε εσφαλμένα την προσφυγή ως απαράδεκτη κάνοντας δεκτή ένσταση απαραδέκτου, χωρίς να τη συνεκδικάσει με την ουσία, το Δικαστήριο περιορίζεται στη διαπίστωση ότι η διαφορά δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση επί της ουσίας και παραπέμπει την υπόθεση στο πρωτοδίκως δικάσαν δικαστήριο, χωρίς να κάνει χρήση οποιασδήποτε συναφώς εξουσίας του εκτιμήσεως (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις SFEI κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 38, Plant κ.λπ. κατά Επιτροπής και South Wales Small Mines, σκέψη 57, Πιτσιόρλας κατά Συμβουλίου και ΕΚΤ, σκέψη 32, PKK και KNK κατά Συμβουλίου, σκέψεις 91 και 123, Αθηναϊκή Τεχνική κατά Επιτροπής, σκέψη 66, και 3F κατά Επιτροπής, σκέψη 98).

37 Από τις προηγηθείσες σκέψεις προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο ερμήνευσε πεπλανημένα την έννοια της «ώριμης προς εκδίκαση διαφοράς», κατά την έννοια των άρθρων 61, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου και 13, παράγραφος 1, του παραρτήματος του εν λόγω Οργανισμού, και παρέβη την δεύτερη από τις εν λόγω διατάξεις κρίνοντας ότι στην προκειμένη περίπτωση η διαφορά ήταν ώριμη προς εκδίκαση, όσον αφορά τα αιτήματα περί χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω της φερόμενης ηθικής βλάβης του Μ.

Επί των συνδεομένων με το δικαίωμα για δίκαιη δίκη επιταγών, ειδικότερα δε εκείνης που αφορά τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας

38 Επιβάλλεται η εξέταση του ζητήματος αν το Πρωτοδικείο, αποφαινόμενο επί της ουσίας του αιτήματος προς επιδίκαση χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω της φερόμενης ηθικής βλάβης του προσφεύγοντος, αθέτησε τις συνδεόμενες με το δικαίωμα για δίκαιη δίκη επιταγές, ειδικότερα δε εκείνη περί σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας, και τούτο ανεξάρτητα από τη διαπιστωθείσα στη σκέψη 37 της παρούσας αποφάσεως πλάνη περί το δίκαιο.

39 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, τα δικαιωμάτα άμυνας καταλαμβάνουν προέχουσα θέση στην οργάνωση και στη διεξαγωγή δίκαιης δίκης (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 21ης Σεπτεμβρίου 2000, C-462/98 P, Mediocurso κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-7183, σκέψη 36, της 8ης Μαΐου 2008, C-14/07, Weiss und Partner, Συλλογή 2008, σ. I-3367, σκέψη 47, και της 2ας Απριλίου 2009, C-394/07, Gambazzi, Συλλογή 2009, σ. I-2563, σκέψη 28).

40 Τα δικαιώματα άμυνας περιλαμβάνουν την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως (βλ. αποφάσεις της 10ης Ιουλίου 2008, C-413/06 P, Bertelsmann και Sony Corporation of America κατά Impala, Συλλογή 2008, σ. I-4951, σκέψη 61, και της 2ας Δεκεμβρίου 2009, C-89/08 P, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ., Συλλογή 2009, σ. I-11245, σκέψη 50).

41 Η ανωτέρω αρχή εφαρμόζεται σε κάθε διαδικασία δυνάμενη να καταλήξει στην εκ μέρους κοινοτικού οργάνου έκδοση αποφάσεως η οποία θίγει σοβαρά τα συμφέροντα ενός προσώπου (βλ., απόφαση της 10ης Ιουλίου 2001, C-315/99 P, Ismeri Europa κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου, Συλλογή 2001, σ. I-5281, σκέψη 28, και προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ., σκέψη 50). Κατά κανόνα, συνεπάγεται το δικαίωμα των διαδίκων να λαμβάνουν γνώση των πραγματικών περιστατικών και των εγγράφων επί των οποίων πρόκειται να στηριχθεί η ένδικη απόφαση, καθώς και το δικαίωμά τους να συζητήσουν τα αποδεικτικά στοιχεία και τις υποβληθείσες ενώπιον δικαστή παρατηρήσεις, καθώς και τους νομικούς ισχυρισμούς τους οποίους έλαβε υπόψη του αυτεπαγγέλτως ο δικαστής και επί των οποίων πρόκειται να στηρίξει την απόφασή του (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ., σκέψεις 52 και 55). Πράγματι, για να τηρηθούν οι σχετικές με το δικαίωμα για δίκαιη δίκη επιταγές, πρέπει οι διάδικοι να γνωρίζουν και να μπορούν να συζητήσουν κατ' αντιμωλία τόσο τα πραγματικά όσο και τα νομικά στοιχεία που έχουν αποφασιστική σημασία για την έκβαση της διαδικασίας (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ., σκέψη 56).

42 Τα κοινοτικά δικαιοδοτικά όργανα μεριμνούν ώστε να τηρούνται ενώπιόν τους, αλλά και να τηρούν τα ίδια, την αρχή την εκατέρωθεν ακροάσεως (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ., σκέψεις 51 και 54). Η τήρηση της εν λόγω αρχής πρέπει να εξασφαλίζεται υπέρ όλων των διαδίκων σε ασκηθείσα ενώπιον του κοινοτικού δικαστή δίκη, ανεξαρτήτως του νομικού χαρακτηρισμού τους. Επομένως, και τα κοινοτικά θεσμικά όργανα μπορούν να επικαλεστούν την ίδια αρχή εφόσον είναι διάδικοι σε παρόμοια δίκη (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ., σκέψη 53).

43 Επομένως, επιβάλλεται η εξέταση του αν δόθηκε στον ΕΜΕΑ, κατά τη διάρκεια της δίκης, η δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του επί του βασίμου των αιτημάτων του Μ για την καταβολή αποζημιώσεως.

44 Συναφώς, υπογραμμίζεται ότι η ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης συζήτηση και η εκ μέρους του εκτίμηση αφορούσαν αποκλειστικά το παραδεκτό της ασκηθείσας από τον Μ προσφυγής και των αιτημάτων που αποτέλεσαν το υπόβαθρο της εν λόγω προσφυγής, δεδομένου ότι το εν λόγω δικαστήριο έκανε δεκτή την ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε ο ΕΜΕΑ σύμφωνα με το άρθρο 114 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, χωρίς να υπεισέλθει στην ουσία της διαφοράς και χωρίς να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία.

45 Περαιτέρω, ούτε από τα κατατεθέντα από τους διαδίκους στο πλαίσιο της διαδικασίας αναιρέσεως ενώπιον του Πρωτοδικείου γραπτά υπομνήματα προκύπτει ότι ο ΕΜΕΑ έλαβε θέση επί του βασίμου των αιτημάτων του Μ προς επιδίκαση χρηματικής ικανοποιήσεως. Ούτε από το πρακτικό της συζητήσεως της 23ης Ιανουαρίου 2009 ενώπιον του Πρωτοδικείου ούτε από την απόφαση της 6ης Μαΐου 2009 προκύπτουν, άλλωστε, ενδείξεις, σύμφωνα με τις οποίες τα ζητήματα της στοιχειοθετήσεως δικαιώματος του Μ για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης και του ακριβούς περιεχομένου του δικαιώματος αυτού συζητήθηκαν κατά την ως άνω συνεδρίαση.

46 Επιπλέον, το Πρωτοδικείο δεν προχώρησε απλώς σε υποκατάσταση της αιτιολογίας, αλλά καταδικάζοντας τον ΕΜΕΑ στην καταβολή χρηματικής ικανοποιήσεως, άλλαξε την έκβαση της προσφυγής εις βάρος του καθού.

47 Επομένως, ανακύπτει, πρώτον το ζήτημα αν είναι δυνατόν η σχετική έλλειψη τοποθετήσεως και κατ' αντιμωλία συζητήσεως επί των ανωτέρω αιτημάτων να αποδοθεί στον ΕΜΕΑ με το αιτιολογικό ότι αποφάσισε, όσον αφορά αμφότερους τους βαθμούς δικαιοδοσίας, ελευθέρως να περιορίσει την άμυνά του αποκλειστικά και μόνο στα ζητήματα του παραδεκτού και, συνακόλουθα, παραιτήθηκε αυτοβούλως από την υπεράσπιση των συμφερόντων του επί της ουσίας.

48 Η προβλεπόμενη τόσο στο άρθρο 91 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου όσο και στο άρθρο 114 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου ένσταση απαραδέκτου, ως παρεμπίπτον ζήτημα, επιτρέπει, για λόγους οικονομίας της δίκης, τον περιορισμό, αρχικώς, της συζητήσεως και της εξετάσεως στο ζήτημα αν η επίδικη προσφυγή είναι παραδεκτή. Έτσι, με την εξέταση του παρεμπίπτοντος ζητήματος αποφεύγεται τα υπομνήματα των διαδίκων και η εξέταση του δικαστή να αφορούν την ουσία της υποθέσεως, μολονότι η προσφυγή είναι απαράδεκτη.

49 Αντιθέτως, αν η προσφυγή κριθεί παραδεκτή, μετά την απόρριψη της ενστάσεως απαραδέκτου ή αν αυτή συνενωθεί με την ουσία, κατόπιν, πρέπει να χωρήσει συζήτηση επί της ουσίας της προσφυγής. Πράγματι, οι προπαρατεθείσες διατάξεις προβλέπουν ρητώς ότι ο πρόεδρος καθορίζει νέες προθεσμίες για τη συνέχιση της δίκης σε περίπτωση απορρίψεως της αιτήσεως ή συνεξετάσεως της ενστάσεως απαραδέκτου με την ουσία.

50 Επομένως, θα ήταν ασυμβίβαστο προς τη ratio της διέπουσας την ένσταση απαραδέκτου κανονιστικής ρυθμίσεως το να υποχρεωθεί ο προβάλλων παρόμοια ένσταση απαραδέκτου διάδικος να σπεύσει, φρονίμως ποιών, ταυτόχρονα ή, εφόσον δικαιώθηκε πρωτοδίκως, με το απαντητικό στα πλαίσια της αναιρετικής δίκης υπόμνημά του, να αναπτύξει την επί της ουσίας της διαφοράς επιχειρηματολογία του.

51 Επομένως, δεν μπορεί να προσάπτεται στον ΕΜΕΑ ότι παραιτήθηκε ελευθέρως από την ανάπτυξη των επιχειρημάτων του επί του βασίμου των αιτημάτων για χρηματική ικανοποίηση.

52 Δεύτερον, ανακύπτει το ζήτημα αν η τηρηθείσα από το Πρωτοδικείο στάση δικαιολογείται ενδεχομένως αν θεωρηθεί ότι, ακόμη και ελλείψει της επίδικης παρατυπίας, η διαδικασία ήταν αδύνατο να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα, οπότε η προσβολή της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως δεν θα μπορούσε να ασκήσει οποιαδήποτε επιρροή επί του περιεχομένου της αποφάσεως της 6ης Μαΐου 2009 και δεν θα είχε θίξει τα συμφέροντα του ΕΜΕΑ (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Ismeri Europa κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου, σκέψεις 33 έως 35, απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 2002, C-74/00 P και C-75/00 P, Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-7869, σκέψη 70, και προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ., σκέψη 61).

53 Κατά την ερμηνεία του Πρωτοδικείου, η απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2006 προκάλεσε στον Μ ηθική βλάβη μη δυνάμενη να ικανοποιηθεί πλήρως διά της ακυρώσεως της εν λόγω αποφάσεως, οπότε κρίθηκε ότι επιβαλλόταν η επιδίκαση χρηματικής ικανοποιήσεως ύψους 3 000 ευρώ, ποσού το οποίο καθορίστηκε με γνώμονα τα κριτήρια περί επιείκειας (βλ., συναφώς, μεταξύ άλλων, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 1ης Μαρτίου 1962, 25/60, De Bruyn κατά Συνελεύσεως, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 659, της 13ης Απριλίου 1978, 75/77, Mollet κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1978, σ. 309, σκέψη 29, και της 21ης Φεβρουαρίου 2008, C-348/06 P, Επιτροπή κατά Girardot, Συλλογή 2008, σ. I-833, σκέψη 58, καθώς και την απόφαση του Πρωτοδικείου της 24ης Σεπτεμβρίου 2008, T-412/05, Μ κατά Ευρωπαίου Διαμεσολαβητή, σκέψη 158). Εξ αυτού έπεται ότι η συγκεκριμένη ερμηνεία είναι προϊόν αυθεντικής εκτιμήσεως η οποία μπορούσε να δώσει λαβή προς αμφισβήτηση.

54 Κατόπιν αυτού, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η εκτίμηση του Πρωτοδικείου να ήταν διαφορετική αν είχε δοθεί στον ΕΜΕΑ η δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του επί των αιτημάτων προς επιδίκαση χρηματικής ικανοποιήσεως και, συνακόλουθα, η τήρηση της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως να είχε ασκήσει ενδεχομένως επίδραση επί του περιεχομένου της αποφάσεως της 6ης Μαΐου 2009.

55 Τρίτον και τελευταίο, η τηρηθείσα από το Πρωτοδικείο στάση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί, σε αντίθεση προς όσα υποστηρίζει ο Μ με τις γραπτές παρατηρήσεις του, ούτε από το ότι το Πρωτοδικείο είναι αρμόδιο να κρίνει κατά πλήρη δικαιοδοσία, όπως προβλέπει το άρθρο 91, παράγραφος 1, του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, όσον αφορά τις χρηματικής φύσεως διαφορές μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ενός από τα πρόσωπα που εμπίπτουν στον εν λόγω κανονισμό.

56 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, διά της ως άνω αρμοδιότητας ανατίθεται στον κοινοτικό δικαστή η αποστολή να επιλύει πλήρως τις διαφορές των οποίων επιλαμβάνεται (βλ. απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2007, C-135/06 P, Weißenfels κατά Κοινοβουλίου, Συλλογή 2007, σ. I-12041, σκέψη 67). Η αρμοδιότητα αυτή του επιτρέπει, ακόμη και αν δεν έχει διατυπωθεί σχετικό νομότυπο αίτημα, όχι μόνον να ακυρώσει, αλλ' ενδεχομένως και να υποχρεώσει αυτεπαγγέλτως τον καθού διάδικο σε χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης που προκάλεσε με το υπηρεσιακό του πταίσμα (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 1960, 44/59, Fiddelaar κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 539, της 9ης Ιουλίου 1970, 23/69, Fiehn κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 379, σκέψη 17, και της 27ης Οκτωβρίου 1987, 176/86 και 177/86, Houyoux και Guery κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 4333, σκέψη 16).

57 Πάντως, ο κοινοτικός δικαστής αδυνατεί κατ' αρχήν να θεμελιώσει την απόφασή του επί νομικού λόγου τον οποίο έλαβε υπόψη αυτεπαγγέλτως, έστω και αν πρόκειται για λόγο δημοσίας τάξεως, χωρίς να έχει καλέσει προηγουμένως τους διαδίκους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους επί του λόγου αυτού (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ., σκέψη 57).

58 Κατόπιν αυτού, η αναγνωριζόμενη στα κοινοτικά δικαιοδοτικά όργανα αρμοδιότητα να επιλαμβάνονται κατά πλήρη δικαιοδοσία των χρηματικής φύσεως διαφορών μεταξύ των κοινοτικών θεσμικών οργάνων και των υπαλλήλων τους δεν μπορεί να θεωρηθεί ως απονέμουσα στα εν λόγω δικαιοδοτικά όργανα την εξουσία να μην υπαγάγουν παρόμοια διαφορά στην τήρηση των συνδεομένων με την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως διαδικαστικών κανόνων, ειδικότερα όταν πρόκειται για κατάσταση όπως η επίδικη. Επιπλέον, επιβάλλεται η υπογράμμιση ότι στην προκειμένη περίπτωση το Πρωτοδικείο δεν στηρίχτηκε στην αρμοδιότητα αυτή.

59 Από τις προηγηθείσες σκέψεις προκύπτει ότι, εν προκειμένω, το Πρωτοδικείο δεν παρέσχε στον ΕΜΕΑ τη δυνατότητα να γνωστοποιήσει λυσιτελώς την άποψή του επί του βασίμου των αιτημάτων προς επιδίκαση χρηματικής ικανοποιήσεως, οπότε προσέβαλε την απορρέουσα από τις συνδεόμενες με το δικαίωμα για δίκαιη δίκη επιταγές αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως.

Επί της στοιχειοθετήσεως τυχόν προσβολής της ενότητας ή της συνοχής του κοινοτικού δικαίου

60 Δοθέντος ότι, αφενός, το Πρωτοδικείο ερμήνευσε με την απόφαση της 6ης Μαΐου 2009, πεπλανημένως την έννοια της «ώριμης προς εκδίκαση διαφοράς» κατά τα άρθρα 61, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου και 13, παράγραφος 1, του παραρτήματος αυτού, ερχόμενο σε αντίθεση, ως εκ τούτου, με τη δεύτερη από τις ανωτέρω διατάξεις διότι έκρινε ότι η διαφορά ήταν στο σύνολό της ώριμη προς εκδίκαση, και ότι, αφετέρου, αθέτησε τις συνδεόμενες με το δικαίωμα για δίκαιη δίκη επιταγές, επιβάλλεται, σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Ιουνίου 2009, η εξέταση του ζητήματος αν, και ενδεχομένως σε ποιο βαθμό, η απόφαση της 6ης Μαΐου 2009 θίγει την ενότητα ή τη συνοχή του κοινοτικού δικαίου.

61 Συναφώς, επιβάλλεται να ληφθούν υπόψη οι ακόλουθες παράμετροι.

62 Πρώτον, η απόφαση της 6ης Μαΐου 2009 συνιστά την πρώτη απόφαση του Πρωτοδικείου με την οποία διαπιστώνεται το βάσιμο αιτήσεως αναιρέσεως κατά της διατάξεως του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης με την οποία είχε γίνει δεκτή ένσταση απαραδέκτου χωρίς να διεξαχθεί συζήτηση επί της ουσίας. Ως εκ τούτου, ενδέχεται να αποτελέσει προηγούμενο για μέλλουσες υποθέσεις.

63 Δεύτερον, το Πρωτοδικείο απέκλινε, όσον αφορά την έννοια της «ώριμης προς εκδίκαση διαφοράς», από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου όπως υπογραμμίστηκε στις σκέψεις 29, 34 και 36 της παρούσας αποφάσεως.

64 Τρίτον, οι πλάνες στις υπέπεσε το Πρωτοδικείο αφορούν δύο διαδικαστικούς κανόνες οι οποίοι δεν εμπίπτουν αποκλειστικώς στο δίκαιο της δημόσιας διοικήσεως, αλλ' εφαρμόζονται ανεξαρτήτως του επιδίκου θέματος.

65 Τέταρτον και τελευταίο, οι κανόνες τους οποίους δεν τήρησε το Πρωτοδικείο καταλαμβάνουν σημαντική θέση στην κοινοτική έννομη τάξη. Ειδικότερα, ο Οργανισμός του Δικαστηρίου και το παράρτημά του αποτελούν τμήμα του πρωτογενούς δικαίου.

66 Υπό το φως των ανωτέρω περιστάσεων, εκτιμωμένων στο σύνολό τους, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η απόφαση της 6ης Μαΐου 2009 θίγει την ενότητα και τη συνοχή του κοινοτικού δικαίου κατά το μέτρο που το Πρωτοδικείο, δικάζοντας κατ' αναίρεση, ερμήνευσε την κατά τα άρθρα 61 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και 13, παράγραφος 1, του παραρτήματος του Οργανισμού αυτού έννοια της «ώριμης προς εκδίκαση διαφοράς» κατά τρόπο που του επέτρεψε να αποφανθεί το ίδιο οριστικά επί της ουσίας, να αποφανθεί επί του αιτήματος για χρηματική ικανοποίηση της φερόμενης ηθικής βλάβης και να υποχρεώσει τον ΕΜΕΑ να καταβάλει χρηματική ικανοποίηση ύψους 3 000 ευρώ, παρά το γεγονός ότι η αίτηση αναιρέσεως της οποίας επελήφθη αφορούσε την εξέταση της μεταχειρίσεως την οποία επιφύλαξε το πρωτοβάθμιο δικαστήριο σε ένσταση απαραδέκτου και ότι, ως προς την πτυχή της διαφοράς επί της οποίας το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε οριστικά επί της ουσίας, ουδεμία κατ' αντιμωλία συζήτηση είχε διεξαχθεί ενώπιόν του ούτε ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης ως πρωτοβάθμιου δικαστηρίου.

67 Υπό τις περιστάσεις αυτές, απομένει να προσδιοριστούν οι συνέπειες που πρέπει να εξαχθούν από τη διαπιστωθείσα προσβολή της ενότητας και της συνοχής του κοινοτικού δικαίου.

68 Σύμφωνα με το άρθρο 62β, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, αν το Δικαστήριο διαπιστώσει ότι η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου θίγει την ενότητα ή τη συνοχή του κοινοτικού δικαίου, αναπέμπει την υπόθεση ενώπιον του τελευταίου, το οποίο δεσμεύεται από τα νομικά ζητήματα τα οποία έλυσε το Δικαστήριο. Αναπέμποντας την υπόθεση, το Δικαστήριο μπορεί περαιτέρω να υποδείξει τα αποτελέσματα της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου τα οποία πρέπει να θεωρηθούν οριστικά ως προς τους διαδίκους. Κατ' εξαίρεση, το Δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί το ίδιο οριστικώς επί της διαφοράς αν η επίλυσή της απορρέει, λαμβανομένου υπόψη του αποτελέσματος της επανεξετάσεως, από τις διαπιστώσεις περί των πραγματικών περιστατικών στις οποίες στηρίχθηκε η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου.

69 Όπως προκύπτει από τις προηγηθείσες σκέψεις, το Δικαστήριο δεν μπορεί να περιοριστεί στη διαπίστωση ότι θίγεται η ενότητα ή η συνοχή του κοινοτικού δικαίου, χωρίς να συναγάγει τις συνέπειες από τη διαπίστωση αυτή ως προς την επίδικη

διαφορά. Εν προκειμένω, επιβάλλεται η εξαφάνιση της αποφάσεως της 6ης Μαΐου 2009 κατά το μέτρο που, στα σημεία 3 και 5 του διατακτικού της ανωτέρω αποφάσεως, το Πρωτοδικείο υποχρέωσε τον ΕΜΕΑ να καταβάλει στον Μ χρηματική ικανοποίηση ύψους 3 000 ευρώ, ενώ τον καταδίκασε στα δικαστικά έξοδα τόσο της ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης διαδικασίας όσο και της διεξαχθείσας ενώπιόν του διαδικασίας.

70 Δοθέντος ότι η προσβολή της ενότητας και της συνοχής του κοινοτικού δικαίου είναι απόρροια στην προκειμένη περίπτωση πεπλανημένης ερμηνείας της εννοίας «ώριμης προς εκδίκαση διαφοράς» και της προσβολής της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως, το Δικαστήριο αδυνατεί να αποφανθεί το ίδιο οριστικώς δυνάμει του άρθρου 62β, πρώτο εδάφιο, τελευταία περίοδος, του Οργανισμού του.

71 Κατόπιν αυτού, επιβάλλεται η αναπομπή της υποθέσεως, όσον αφορά τα αιτήματα για τη χρηματική ικανοποίηση λόγω της φερόμενης ηθικής βλάβης του Μ, ενώπιον του Πρωτοδικείου προκειμένου να δοθεί στον ΕΜΕΑ η δυνατότητα να προβάλει την επιχειρηματολογία του επί του βασίμου των εν λόγω αιτημάτων.

Επί των δικαστικών εξόδων

72 Κατά το άρθρο 123ε, τελευταίο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η απόφαση του Πρωτοδικείου, η οποία αποτελεί αντικείμενο επανεξετάσεως, έχει εκδοθεί δυνάμει του άρθρου 225, παράγραφος 2, ΕΚ, το Δικαστήριο αποφαίνεται επί των δικαστικών εξόδων.

73 Ελλείψει συγκεκριμένων κανόνων διεπόντων τον επιμερισμό των δαπανών στο πλαίσιο επανεξετάσεως, το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού του ενδιαφερόμενοι, καθώς και οι διάδικοι κατά την ενώπιον του Πρωτοδικείου δίκη, οι οποίοι κατέθεσαν ενώπιον του Δικαστηρίου υπομνήματα ή γραπτές παρατηρήσεις επί των ζητημάτων τα οποία αποτέλεσαν αντικείμενο της επανεξετάσεως, πρέπει να φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους σχετικά με τη διαδικασία της επανεξετάσεως.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Η απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (αναιρετικό τμήμα) της 6ης Μαΐου 2009, Τ-12/08 P, M κατά ΕΜΕΑ, θίγει την ενότητα και τη συνοχή του κοινοτικού δικαίου κατά το μέτρο που το Πρωτοδικείο, δικάζοντας κατ' αναίρεση, ερμήνευσε την κατά τα άρθρα 61 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και 13, παράγραφος 1, του παραρτήματος του Οργανισμού αυτού έννοια της «ώριμης προς εκδίκαση διαφοράς» κατά τρόπο που του επέτρεψε να αποφανθεί το ίδιο οριστικά επί της ουσίας, να αποφανθεί επί του αιτήματος για χρηματική ικανοποίηση της φερόμενης ηθικής βλάβης και να υποχρεώσει τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων να καταβάλει χρηματική ικανοποίηση ύψους 3 000 ευρώ, παρά το γεγονός ότι η αίτηση αναιρέσεως της οποίας επελήφθη αφορούσε την εξέταση της μεταχειρίσεως την οποία επιφύλαξε το πρωτοβάθμιο δικαστήριο σε ένσταση απαραδέκτου και ότι, ως προς την πτυχή της διαφοράς επί της οποίας το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε οριστικά επί της ουσίας, ουδεμία κατ' αντιμωλία συζήτηση είχε διεξαχθεί ενώπιόν του ούτε ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως πρωτοβάθμιου δικαστηρίου.

2) Εξαφανίζει τα σημεία 3 και 5 του διατακτικού της αποφάσεως του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (αναιρετικό τμήμα) της 6ης Μαΐου 2009, Τ-12/08 P, M κατά ΕΜΕΑ.

3) Αναπέμπει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο.

4) Ο M, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Φαρμάκων, η Ιταλική Δημοκρατία, η Δημοκρατία της Πολωνίας, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους σχετικά με τη διαδικασία επανεξετάσεως.

(υπογραφές)